

Politiovergreb

af Anette Storgaard

Anmeldelse af Anders Bratholm: Politiovergreb og personfølgelse. TANO 1987

Anders Bratholms udgivelse fra marts 1987 er den femte rapport om det norske politis ulovlige voldsanvendelse og andre ulovlige magtmisbrug. I bogen gengives 220 underskrevne interviews om voldsanvendelse og chikanøs adfærd udvist af politiet i Bergen i løbet af 1980'erne.

At politiet har en vis (videre) ret til magtanvendelse i udførelsen af sit job og at grænsen imellem lovlig og ulovlig adfærd er mindre skarp for politiet end for andre, betvivler Bratholm ikke. Han mener dog at have holdt sig helt fri af grænsetilfældene ved kun at beskæftige sig med klart ulovlig politi-adfærd. Til grund for optagelse i bogen ligger altså Bratholms vurdering af, at politiet har udvist ulovlig adfærd.

Bratholm har valgt at lade omkring 85% af bogen bestå af dokumentation i form af interviews fordi, som han siger: "Det er ikke den enkelte forklaring, som gir grundlag for at uttale sig om disse typer vold, men antallet slike forklaringer, tyngden av det samlede bevismateriale." Bogen rummer således et, efter min mening, stykke veludført dokumentationsarbejde om et vanskeligt tilgængeligt, men vigtigt, emne. Analyser og forslag til hvordan den ulovlige politiadfærd forhindres er der, derimod, ikke gjort så meget ud af. Det har Bratholm dog i nogen grad kompenseret for senere, f.eks. i Lov og Rett nr. 5/1987.

Den ulovlige politi-adfærd i Bergen finder sted overfor to persongrupper: Dem, som politiet kommer i kontakt med direkte igennem udførelse af sit job og dem, som politiet kender fordi de - igennem *deres* job - har beskæftiget sig særligt med politi-adfærd. - Altså forskere.

De fleste interviews angår den første gruppe, men 47 interviews handler om chikane overfor en bestemt forsker, som har arbejdet med ulovlig politi-adfærd i en årrække.

I den første gruppe deler forklaringerne sig i to cirka lige store dele, én om vold og én om chikane m.m., herunder udlevering af alkohol og piller før og under afhøring. Et par eksempler fra denne gruppe, som kan siges at udgøre forskningens egentlige genstand: Den ulovlige vold udøves tilsyneladende i flæng overfor unge og gamle, kvinder og mænd, berusede og ædru. Slag i maven og flade lussinger i ansigtet, som ikke sætter mær-

ker, går igen i mange beretninger. En ung gravid kvinde fortæller, at hun i beruset tilstand blev sparket i maven og indsat i arresten. Hun aborterede to dage senere. En mand fortæller, at en betjent under en afhøring placerede et glas valium på bordet og både selv spiste af pillerne og lod den afhørte forsyne sig.

Den politivolds-forsker, som har været udsat for den groveste og hyppigste chikane fra politiets side hedder Gunnar Nordhus og har hele tiden siddet i den mest underordnede stilling af de aktive forskere på området. Tilråb fra politifolk i tjeneste mod Nordhus som: "Kør væk dit overflødige dyr" og "Du skulle have været skudt" indgår i de 47 beretninger. I et enkelt tilfælde har politiet forsøgt klart ulovlig agent provocateur virksomhed ved at placere en tændstikæske med hash i Nordhus' bil i den hensigt senere at ransage bilen. Bratholm overdriver ikke, når han kalder denne politi-adfærd for anslag mod den frie forskning.

For mig er politiets chikane overfor Nordhus bevis for: *For det første*, at Nordhus beskæftiger sig med et område, som - i hvert fald dele af - politiet nødtigt ser belyst. *For det andet*, at det er vigtigt at rette forskningens søgelys på *hele* virkeligheden - også de områder der ikke er statistikførte eller som kontrolleres af magtfulde grupper, måske med selve statsmagten i ryggen.

Det er Bratholms klare indtryk, at de voldelige magtmisbrugende betjente udgør et lille mindretal af den samlede politi-stab, men falsk loyalitet og misforstået korpsånd byder det loyldige flertal at dække over kollegerne. På den måde, skriver Bratholm, bliver voldsudøverne politiets værste fjende, fordi det store flertal må betale prisen for mindretallets magtmisbrug i form af en mistillid, som let rammer hele korpset. Bratholm og de andre politivolds-forskere har udover "loyaliteten" indenfor korpset, som ikke kan forsvares, men dog forklares, oplevet en mere overraskende bergensk lokalpatriotisme. Både befolkning og - mest overraskende -dommere og professorer i Bergen har afvist undersøgelserne spontant og uden underbyggelse.

I artiklen i Lov og Rett fremkommer Bratholm med nogle reform-forslag. Det vigtigste er at erkende politiets magtmisbrug, mener han, og det er allerede ved at ske både i politiet og i pressen. Derudover bør der oprettes et uafhængigt efterforskningsorgan så politiet ikke placeres i en rollekonflikt ved efterforskning af anmeldelser mod politiet. Efterforskningstempoet bør sættes op. Endelig foreslås at politibetjente skal bære nummerskilte, så de kan identificeres af anholdte og andre. Slutteligt opfordrer Bratholm til at forbedre politiuddannelsen og være mere omhyggelig med udvælgelse af aspiranter.

Jeg finder Bratholms sidste forslag vigtigst, fordi det, hvis det blev

gennemført rigtigt og til bunds, i vidt omfang ville formindske behovet for de øvrige, som naturligvis også bør gennemføres. Erfaringer fra det virkelige liv, som er så vel-dokumenterede i Bratholms bog, har nemlig lært os, at nok er politiet som kontrolorgan godt at have, men også kontrolorganet er det nødvendigt at kontrollere.

Debatten om ulovlig politivold er særligt udviklet i Norge. Den her omtalte bog er den femte om emnet siden 1980, og Bratholm beskriver, hvordan den første viden på området fremkom som "tilfældighedsfund" i forbindelse med undersøgelse af varetægtsarrestanters forhold. Dette skal ikke diskuteres nærmere her.

Erfaringer bl.a. fra pressen viser, at der ikke er grund til at antage, at ulovlig politi-adfærd er et fænomen af særlig bergensk eller norsk karakter og oprindelse. I sommer har vi i dagspressen kunnet læse en finsk korrespondents beretning om, hvordan han på en tilfældig aften i Stockholm blev overfaldet af det stockholmske politi, bidt af en politihund og blev vidne til, at 220 betjente jog ca. 150 unge, de fleste i skolealderen, rundt i gaderne for til sidst at arrestere 148. - Uden konkret anledning. Fra Danmark kender vi eksempler på, at politiet først selv igennem masseopbud og udstyr som skulle de i krig har været med til at fremprovokere en tilspidset situation og derefter - med begrundelse i situationen - har anvendt stavene i rent afstraffelses-øjemed. Overfor mennesker, der lå ned, og flere betjente mod én ubevæbnet person, der var trængt op i en krog. Sådanne episoder kan man læse om i forbindelse med beretninger fra politiaktioner overfor BZ'ere eller på Christiania.

Der er al mulig grund til at lade Bratholms nye bog og hele den norske debat inspirere til opfølgning i de andre nordiske lande.

Forfatteroplysninger:

Anette Storgaard, adjunkt i strafferet ved Aarhus Universitet.